

Ons nummer: O25.001480

Informatie raad/mededeling college

Onderwerp	Stand van zaken stikstofaanpak en consequenties voor Súdwest-Fryslân
Commissie	Doarp, Stêd en Omkriten
Collegebesluit d.d.	8 juli 2025
Portefeuillehouder	Bauke Dam
Team	Strategie & Programma's
Adviseur	Kees De Vries

Reden informatieverstrekking actieve informatie van het college

Collegebesluit

Het college van burgemeester en wethouders besluit:

- kennis te nemen van de stand van zaken en de consequenties voor Súdwest-Fryslân;
- de gemeenteraad via actieve info te informeren.

Toelichting/achtergrond

Samenvatting:

De afgelopen jaren heeft het stikstofdossier Nederland volop in z'n greep. Vanaf 2019 kwam, na de uitspraak van de Raad van State in het zgn. 'stikstofvonnis', de eerdere Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) te vervallen. Er ontstonden grote problemen rond het bestemmen van bouw- of gebruiksactiviteiten die schadelijk zijn voor stikstofgevoelige kwetsbare natuur en de daarmee samenhangende vergunningverlening en handhaving. Er volgden rapportages, aangepaste wetgeving en nieuwe uitspraken, maar voorlopig zonder resultaat. Na recente uitspraken van de Raad van State in december 2024 en de rechtbank in januari 2025 zijn juist verdere inperkingen van vergunningverlening aan de orde. Eind januari 2025 heeft het kabinet de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) ingesteld om Nederland van het stikstofslot te halen.

In het advies wordt ingegaan op de stand van zaken rond de aanpak van de Ministeriële Commissie, in samenhang met de aanpak bij provincies en gemeenten. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de consequenties die dit heeft voor Súdwest-Fryslân. Hier geldt dat voor Súdwest-Fryslân de stikstofproblematiek nadrukkelijk samenhangt met andere opgaven, zoals het halen van doelen voor opgaven rond natuur, water en klimaat, de consequenties hiervan voor de landbouwsector en de zorg over de sociaaleconomische vitaliteit van gebieden. Vanuit het perspectief van Súdwest-Fryslân worden deze vraagstukken bij voorkeur in samenhang en gebiedsgericht opgepakt. In dit advies richten we ons met name op stikstof, maar waar nodig wordt een bredere samenhang aangegeven. In Súdwest-Fryslân is het verlenen van een natuurvergunning (door de provincie) voor veel plannen (met enige slagen om de arm) nog steeds mogelijk. Problemen zijn er met name rond bouwplannen voor de agrarische bedrijven. Ook voor bedrijfsgebieden (incl. bijv. grotere bedrijfslocaties) vraagt dit een beoordeling op maat en gedetailleerde verkenningen. Hier is bij actuele ontwikkelingen nader onderzoek nodig. Ook voor woongebieden en overige plannen meer direct in de nabijheid van stikstofgevoelige gebieden is enige waakzaamheid nodig.

Ontwikkelingen rond de val van het kabinet en de Tweede Kamerverkiezingen op 29 oktober 2025 zullen van invloed zijn op het vervolg van het stikstofdossier (het dossier is door de Tweede Kamer niet controversieel verklaard).

Inleiding:

Eind januari 2025 heeft het kabinet de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN) ingesteld. De commissie werkt aan oplossingen om Nederland van het stikstofslot te halen. In het advies wordt ingegaan op de stand van zaken rond de aanpak van de Ministeriële commissie, in

(complexe) samenhang met de aanpak bij provincies en gemeenten. Daarnaast wordt inzicht gegeven in de consequenties die dit heeft voor Súdwest-Fryslân, voor zover nu mogelijk.

Hierbij wordt de volgende hoofdoepzet gebruikt:

- A. Stand van zaken stikstofdepositie (algemeen)
- B. Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN)
- C. Aanvullende aspecten nationaal
- D. Aanpak provincies/gemeenten
- E. Specifieke aspecten Súdwest-Fryslân

Bestuurlijk kader:

Bestaande wet- en regelgeving m.b.t. de stikstofproblematiek, met name de Wet stikstofreductie en natuurverbetering (ook wel stikstofwet) en een samenhang met de Omgevingswet. Vanuit de gemeente spelen vooral de geldende planologische kaders een rol en de daarmee samenhangende (on)mogelijkheden voor vergunningverlening en handhaving.

Argumenten:

A. Stand van zaken stikstofdepositie (algemeen)

In Nederland wordt al jaren teveel stikstof uitgestoten. Deels komt stikstof vanuit het buitenland (maar Nederland 'exporteert' ook stikstof). Veel van deze stikstof slaat weer neer op de bodem en daardoor deels ook in de natuur. De hoeveelheid stikstof die in de natuur neerslaat kan schadelijk zijn voor stikstofgevoelige kwetsbare natuur. Sommige planten in de kwetsbare natuurgebieden gedijen heel goed op stikstof en verdringen zo andere kwetsbare planten.

Het neerslaan van stikstof is in gebieden in meer of mindere mate slecht voor natuurwaarden en biodiversiteit, de kwaliteit van de grond- en oppervlaktewater en ook voor de gezondheid van mensen. In Europese wet- en regelgeving (de Habitatrictlijn) is vastgelegd dat landen kwetsbare natuur moeten beschermen. De kwetsbare stikstofgevoelige natuur wordt beschermd door de aanwijzing van Natura 2000-gebieden. Bij de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden worden de natuurdoelen vastgesteld die in stand moeten worden gehouden of worden behaald. Los van specifieke stikstofgevoelige natuurgebieden, heeft een teveel aan stikstof in heel Nederland een negatief effect op de biodiversiteit (bijv. verlies aan verscheidenheid van soorten).

Eerder was het mogelijk om stikstofruimte van derden weg te strepen tegen nieuwe extra depositie (extern salderen). Of door, binnen de eigen bedrijfsvoering, eigen stikstofruimte 'vrij te spelen' en die voor nieuwe extra depositie te gebruiken (intern salderen). Op basis van uitspraken werd al eerder voor extern salderen (weer) een natuurvergunning nodig en nu recent ook voor intern salderen. Door het ontbreken van een geborgd reductiepad ligt vergunningverlening in delen van Nederland volledig stil, in andere delen, zoals in Súdwest-Fryslân, is er deels nog wel iets mogelijk. Omdat vergunningverlening vaak een samenstel van verschillende onderdelen is, is soms deels wel vergunningverlening mogelijk, maar deels ook niet (bijv. voor de natuurvergunning). Dit wordt aanvullend uitgelegd bij punt E, sub b).

Schadelijke stikstofemissie kan op twee manieren vrijkomen: (a) in de vorm van verbrandingsgassen door motoren met fossiele brandstof (NOx); dit gebeurt vooral bij (bouw)machines en verkeersbewegingen met fossiele brandstoffen, en (b) in de vorm van ammoniak (NH₃); dit gebeurt vooral bij agrarische bedrijven. Bij de beoordeling is het rechtstreekse verband tussen emissie en depositie van belang (bijv. in relatie tot een stikstofgevoelig natuurgebied), maar deels gaat het ook om het terugdringen van de totale 'stikstofdeken'.

Om duidelijkheid te krijgen of er door een activiteit sprake is van stikstofdepositie moet voorafgaand aan het verlenen van een natuurvergunning worden onderzocht of er significante negatieve effecten zijn op Natura 2000-gebieden (met stikstofgevoelige kwetsbare natuur). Dit gebeurt met een zogenaamde Aeriusberekening; er wordt berekend of er sprake is van een toename van stik-

stofdepositie op een stikstofgevoelig Natura 2000-gebied. Het verlenen van een natuurvergunning gebeurt door de provincie.

Zie ook bijlage 1 “Achtergrondinformatie stikstof”, met drie onderdelen: (a) Stikstofdepositie in Nederland (stand van zaken), (b) Stikstofgevoelige natuur in Súdwest-Fryslân. (c) Overzicht opgaven natuur, water en klimaat binnen het Landelijk Gebied.

B. Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel (MCEN)

Om uit de stikstofimpasse te komen is eind januari 2025 door het kabinet een ‘stikstofcommissie’ ingesteld. De commissie werkt vanuit vier sporen:

- Spoor 1: Herziening van het vergunningstelsel. Onder andere door het zoeken van een alternatief voor de Kritische Depositiewaarde (KDW), waarbij wordt ingezet op een rekenkundige ondergrens van 1 mol/ha/jr.;
- Spoor 2: Onderzoek naar maatregelen die bijdragen aan stikstofreductie en natuurherstel
- Spoor 3: Aanpak terugwerkende kracht bij vergunningverlening. Als gevolg van uitspraken van de Raad van State;
- Spoor 4: Onderzoek naar mogelijkheden binnen Europese wetgeving.

Cruciaal binnen de aanpak is de invulling van het geborgde reductiepad (Spoor 2). Hier speelt ook het zgn. additionaliteitsbeginsel: te treffen maatregelen moeten bijdragen aan het behalen van de doelen van het stikstofbeleid en mogen niet ten koste gaan van andere natuurherstelinspanningen.

Minister Wiersma (als coördinerend minister stikstof) heeft namens de Ministeriële Commissie aan de Tweede Kamer een zgn. Startpakket toegestuurd (Kamerbrief 25 april 2025). Hierin zijn eerste lijnen uitgezet en kaders aangegeven (zij het nog in beperkte zin). O.a. worden er knelpunten benoemd en wordt een extra financiële inzet aangekondigd. Zij reageert ook op het advies over de aanpak van de Landsadvocaat (22 april 2025); die plaatste meerdere kanttekeningen bij de aanpak.

De commissie gaat uit van een evenwichtige emissiereductie per sector: (a) industrie, (b) landbouw en (c) mobiliteit en bouw, met resp. 50%, 42-46% en 50% reductie in 2035 (ten opzichte van 2019). De inzet per sector verschilt omdat een deel van reductie per sector al plaatsvindt zonder extra inspanningen.

Per spoor wordt de aanpak en de stand van zaken toegelicht.

(Spoor 1) Herziening van het vergunningstelsel

Belangrijk knelpunt bij de verlening van natuurvergunningen is de drempelwaarde voor stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden die vrijwel nihil is (iets meer dan 0,00 mol/ha/jr). Hierdoor is voor vrijwel alle nieuwe stikstofdepositie een natuurvergunning nodig. Het kabinet wil daarom tot een zgn. rekenkundige ondergrens komen van 1 mol/ha/jr. Hoewel de Raad van State deze verhoging afraadt, wil het kabinet deze verhoging toch doorzetten (Kamerbrief 13 juni 2025). Minister Wiersma wil hier nog voor het zomerreces verdere stappen zetten.

Tegenstanders van de nieuwe ondergrens wijzen erop dat hierdoor voor een deel van stikstofgevoelige activiteiten geen vergunning meer nodig is. Hoewel dit per geval dan van beperkte invloed zal zijn, telt dit wel op tot een verdere toename van stikstofdepositie. Terwijl juist moet worden gekomen tot een reductie. Hoe verhoudt zich dat dan tot de instandhouding van stikstofgevoelige kwetsbare natuur (die in veel gevallen al overbelast is)? Is zo'n aanpak wel juridisch houdbaar? De rechter zal hier geen akkoord op kunnen geven wanneer niet wordt aangetoond dat er ook tevens stappen worden gezet rond stikstofreductie en natuurherstel. Minister Wiersma wijst erop dat dit los staat van de gekozen systematiek binnen spoor 1 (die in haar ogen juist beter te verdedigen valt dan de huidige). Zij geeft aan juist ook tegelijkertijd aan stikstofreductie en natuurherstel te werken binnen spoor 2. Minister Wiersma wil m.b.t. de ondergrens-aanpak aansturen op een proefproces. Tegenstanders wijzen erop dat hier sprake zal zijn van een lange doorlooptijd (1 tot 1,5 jaar). De slagingskans van de aanpak blijft dan nog lang onzeker.

(Spoor 2) Onderzoek naar maatregelen die bijdragen aan stikstofreductie en natuurherstel

De reductiedoelstellingen per sector spitsen zich voor Súdwest-Fryslân met name toe op de sector landbouw. Vandaar de focus in de advies op deze sector. Zie ook aanvullend bij punt E.

Voor de aanpak binnen de landbouw zijn vier pijlers van belang, zoals eerder door minister Wiersma aangegeven (Kamerbrief 21 oktober 2024) en later nog verder toegelicht:

- Pijler 1: Bedrijfsgerichte doelsturing (realistische, haalbare doelen op bedrijfsniveau)
- Pijler 2: Innovaties stimuleren (doelbereik dichterbij brengen; bedrijfsgericht sturen op doelen mogelijk maken).
- Pijler 3: Brede vrijwillige beëindigingsregeling
- Pijler 4: Gebieds- en uitvoeringsgericht (specifieke opgaven oppakken; belangrijke rol voor agrarisch natuurbeheer)

Minister Wiersma zet vooral in op pijler 1. Zij wil komen tot een emissiebeleid per bedrijf i.p.v. depositiebeleid per gebied (zoals nu). De boer komt zo meer zelf aan het stuur (o.a. met KPI-sturing). Het zal leiden tot generieke maatregelen (bijv. per diersoort), wat vragen oproept over de samenhang met gebiedsgericht beleid (dat binnen pijler 4 valt). Hier wreekt zich deels het gebrek aan ruimte om voor het stikstofaspect tot het verlenen van een natuurvergunning te komen, waardoor de mogelijkheden om als boer zelf te sturen wordt ingeperkt. Dit is ook een beperkende factor bij pijler 2 (innovatie). Ook een nog onvoldoende borging van de te behalen resultaten bij innovaties kan vertragend werken (waardoor je de vermeende emissiereductie nog niet “hard kunt inboeken”). Binnen pijler 3 (Brede vrijwillige beëindigingsregelingen) was de aanpak eerder met name stikstofgerelateerd. Hoewel er nu ruimere mogelijkheden ontstaan, is de animo om “in te stappen” vanwege diverse redenen nog beperkt. Diverse onzekerheden die bij een beëindigingsproces een rol spelen maken een dergelijk proces uiterst complex, waardoor veel boeren (voorlopig?) afhaken.

Onduidelijkheid bestaat er ook rond de gebieds- en uitvoeringsgerichte aanpak (pijler 4). De minister wil inzetten op een aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur (Kamerbrief, 29 november 2024). In zekere zin een vervolg op het eerdere NPLG, zij het binnen een beperktere scope. De aanpak richt zich met name op maatregelen in specifiek benoemde gebieden: (a) veenweidegebieden, (b) beekdalen, (c) gebieden rondom kwetsbare Natura 2000-gebieden, (d) gebieden waar gewerkt moet worden aan vermindering van de uit- en afspoeling van nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw naar het grondwater en (e) gebieden met een stapeling van ruimtelijke opgaven. Voor Súdwest-Fryslân is dan met name de aanpak in gebied a (veenweidegebieden) van belang. Los van de genoemde gebieden zijn in samenhang met gebiedsgerichte aspecten vanuit het Rijk ook nog aanvullend zaken van belang: een discussie over landbouwhoofdstructuur (Nota Ruimte), de inzet van maatregelen binnen het Agrarisch natuurbeheer (extra inzet € 500 miljoen structureel vanaf 2026) en eventuele gebiedsgerichte innovatie (als uitvloeisel van spoor 2). Kortom, een stapeling van complexiteit, die van de minister nog een verdere duiding vraagt. Bovendien ontbreekt in meerdere gevallen ook een financieel kader om daadwerkelijk stappen te kunnen zetten (terwijl op andere dossiers wel geld beschikbaar is, maar onduidelijk is hoe dat wordt ingezet). Een uitzondering hierop vormt de Regionale maatwerkaanpak binnen spoor 2 van de stikstofcommissie. De eerste gebieden die binnen die aanpak worden opgepakt zijn Veluwe en de Peel (met ook specifiek toegekende extra financiële ruimte).

Verder geldt binnen spoor 2 dat maatregelen voor de sectoren Industrie en Mobiliteit/Bouw een aanvullend positief effect hebben op het verlagen van stikstofemissie in Nederland. Een toelichting hierop is voor Súdwest-Fryslân minder relevant en blijft hier buiten beschouwing.

(Spoor 3) Aanpak terugwerkende kracht bij vergunningverlening

Door de uitspraken van de Raad van State (18 december 2024) is de mogelijkheid van intern salderen vervallen. Dit geldt ook met terugwerkende kracht. De uitspraak heeft (onder andere) gevolgen voor bedrijven die tussen 1 januari 2020 en 1 januari 2025 intern hebben gesaldeerde en waarvoor op grond van het oude beoordelingskader voor intern salderen geen natuurvergunning nodig was, maar

nu wel. Door het ontbreken van die vergunning zijn niet-legale situaties ontstaan, die kunnen leiden tot verzoeken om handhavend op te treden. De Ministeriële Commissie werkt aan een impactanalyse en komt daarna tot voorstellen met een passende aanpak, samen met medeoverheden (Kamerbrief 21 maart 2025).

(Spoor 4) Onderzoek naar mogelijkheden binnen Europese wetgeving.

Binnen dit spoor brengt de Ministeriële Commissie in kaart welke stappen er mogelijk zijn in Brussel, zowel op korte als op lange termijn. Er komt een brede inventarisatie van wat het kabinet als “knellende wetgeving” benoemt. Ook wil de commissie in beeld brengen waar Nederland ‘nationale koppen’ toepast (bijv. strengere regels dan elders in Europa), en wordt er verkend welke mogelijke initiatieven er kunnen zijn ten aanzien van emissie afkomstig uit buurlanden (Kamerbrief 21 maart 2025).

C. Aanvullende aspecten nationaal

Zonder tot een uitputtende opsomming van aanvullende aspecten te komen, noemen we enkele.

(a) Nota Ruimte

Binnen het “nationale gevecht om de ruimte” wordt gewerkt aan het ontwerp van de Nota Ruimte. Naar verwachting geeft het kabinet hier voor het zomerreces ‘een klap op’, maar wordt de nota pas na de zomer naar buiten gebracht (NB De Nota Ruimte is niet controversieel verklaard). O.a. speelt hier binnen het landelijk gebied de discussie over nut en noodzaak van een landbouwhoofdstructuur in samenhang met ruimte voor natuur en biodiversiteit. Dat gebeurt in samenhang met andere actuele ruimteclaims, bijv. voor wonen, bedrijvigheid, mobiliteit, energie en defensie.

(b) Mestbeleid/wegvallen derogatie

Stapsgewijs vervalt de zgn. mestderogatie, een Europese vrijstellingsmogelijkheid om in delen van Europa onder voorwaarden meer mest te kunnen uitrijden. Deze vrijstellingsmogelijkheid is voor Nederland niet verlengd omdat niet of onvoldoende wordt voldaan aan voorwaarden. Hierdoor ontstaat vooral vanaf 2026 een fors mestplaatsingsprobleem. Minister Wiersma werkt aan een aanpak mestaanpak en vanaf eind 2024 is de Tweede Kamer op meerdere momenten geïnformeerd. (o.a. vanwege het 8e actieprogramma Nitraatrichtlijn). De belangrijkste impact is een toename van de mestafzetkosten en een potentiële daling van het inkomen voor boeren. Daarnaast kan het zorgen voor een verschuiving van grasland naar bouwland, een toename van het gebruik van kunstmest, en mogelijk minder biodiversiteit.

(c) Initiatiefwet Grondgebonden melkveehouderij

Er is door Kamerlid Holman een Initiatiefwet aangekondigd, voor een meer grondgebonden melkveehouderij, die hij op 1 juli 2025 wil presenteren. Bij een grondgebonden bedrijf wordt het dierenaantal meer in samenhang afgestemd op de hoeveelheid grond. De meer concrete invulling van de initiatiefwet moet worden afgewacht. Een meer grondgebonden aanpak kan naast stikstofreductie leiden tot positieve effecten op de andere doelen voor natuur, water en klimaat.

D. Aanpak provincies/gemeenten

(a) Provincies

- Provinciale gebiedsprogramma's. Na het wegvallen van het NPLG is de noodzaak om provinciale gebiedsprogramma's op te stellen in formele zin komen te vervallen. Hoewel enkele provincies, al dan niet in een wat aangepaste vorm, met de provinciale programma's zijn doorgedaan, is dat in Fryslân niet gebeurd. Hierdoor is, zo is in ieder geval het beeld vanuit het perspectief van de Friese gemeenten, een meer versnipperde aanpak ontstaan, waarbij een meer samenhangende aanpak goeddeels ontbreekt. In Fryslân wordt het Veenweideprogramma Fryslân wel doorgezet, hoewel ook hier de voortgang stagneert door de vele onzekerheden binnen de agrarische sector.
- Vergunningverlening stilgevallen. Vanwege de recente uitspraken en de stikstofproblematiek zoals hiervoor toegelicht is bij de provincie het verlenen van natuurvergunningen stil komen

te liggen. Het is onzeker wanneer deze impasse kan worden doorbroken. Deze impasse heeft ook consequenties voor de vergunningverlening bij de gemeenten (zie bij punt E).

- Handhavingsverzoeken. De provincie moet zich verhouden tot ingediende handhavingsverzoeken. Het wordt steeds lastiger om besluiten hierover uit te stellen (zoals tot dusver is gebeurd). Het ligt voor de hand dat bij het uitblijven van oplossingen binnen afzienbare tijd provincie ook daadwerkelijk handhavend zullen moeten gaan optreden.
- Provinciale Omgevingsvisie (POVI). De provincie werkt aan een herziening van de Omgevingsvisie. Op 30 juni 2025 wordt, als voorbereiding hierop, een Contourenschets naar buiten gebracht. O.a. is hier de aanpak rond een (mogelijke) landbouwhoofdstructuur van belang.

(b) Gemeenten

- Gebiedsgerichte aanpak. Vanuit de VNG wordt ingezet op een meer gebiedsgerichte aanpak in reactie op de meer bedrijfsgerichte doelsturing vanuit het Rijk (o.a. in de VNG position paper Stikstof van maart 2025). Het pleidooi van de VNG wordt tot dusver vanuit het college van B&W van Súdwest-Fryslân ondersteund. De al opgedane ervaring in bijv. het Friese veenweidegebied kan worden benut, zoals in (koploper)gebied Idzegea.
- Vergunningverlening. Diverse consequenties voor vergunningverlening worden aan de hand van de concrete aanpak binnen Súdwest-Fryslân geduid.

E. Specifieke aspecten Súdwest-Fryslân

(a) Wel vergunningverlening zonder natuurvergunning

De gemeente is bevoegd gezag voor het verlenen van omgevingsvergunningen voor het bouwen van bouwwerken en/of het gebruik van gronden en bouwwerken (omgevingsplanactiviteit genoemd). Op gemeentelijk niveau ontstaat (na de inwerkingtreding van de Omgevingswet) de lastige situatie, waarbij op basis van gemeentelijke kaders in bepaalde gevallen wel een omgevingsvergunning kan worden verleend, maar waarbij dit voor de natuurvergunning (nog) niet mogelijk is (de provincie is hier het bevoegd gezag). De inzet is er in die gevallen op gericht om wel te kiezen voor het verlenen van de gemeentelijke omgevingsvergunning (waar nodig ook na voorafgaand overleg met de aanvrager). Wel wordt dan expliciet bij de vergunningverlening aangegeven dat voor het daadwerkelijk effectueren van de gemeentelijke vergunning wel nog moet worden gewacht op het afgeven van de natuurvergunning (door de provincie). Deze lijn is ook vanuit de provincie meegegeven.

(b) Consequenties stikstofproblematiek voor vergunningverlening

In andere delen van Nederland is op basis van de stikstofproblematiek de vergunningverlening (meer specifiek het verlenen van de natuurvergunning) volledig stil komen te liggen. Dit is voor Súdwest-Fryslân niet het geval. Voor Súdwest-Fryslân geldt op basis van actuele stikstofberekeningen voor de diverse projecten, tot nu toe het volgende beeld:

- I. Voor actuele woonprojecten levert vergunningverlening, zo kunnen we nu constateren, geen problemen op. Dit gebeurt met enige slagen om de arm voor eventuele nieuwe grotere projecten, of nieuwe projecten in de directe nabijheid van gebieden met te beschermen stikstofgevoelige natuur. Deels kan voor projecten nog niet goed worden berekend wat de impact zal zijn omdat er nog onvoldoende zicht is op het te realiseren programma.
- II. De constatering bij punt I geldt ook voor recreatieve bedrijvigheid en infrastructuurprojecten. Ook hier is de bij punt I genoemde nuancering aan de orde.
- III. Voor vrijwel alle vergunningverlening bij agrarische bedrijven levert vergunningverlening **juist wèl een probleem** op. Hier is het wegvallen van een verrekening op bedrijfsniveau van wegvallende en nieuwe stikstofbelasting (het intern salderen) een rem op vrijwel alle plannen.
- IV. Voor bedrijfsgebieden (incl. bijv. grotere bedrijfslocaties) vraagt dit een beoordeling op maat en gedetailleerde verkenningen. Hier vindt voor actuele ontwikkelingen nog nader onderzoek plaats.
- V. Voor het beheer van kapitaalgoederen gelden geen beperkingen.

Actuele ontwikkelingen worden gevolgd, zodat waar mogelijk hierop kan worden ingespeeld.

(c) PAS-melders/interimmers en verleende vergunningen op basis van intern salderen (in de afgelopen vijf jaar)

Door diverse omstandigheden zijn er diverse bedrijven in Súdwest-Fryslân die eerder in de veronderstelling waren dat zij rechtsgeldige vergunningen of vrijstellingen hadden verkregen (of zonder voorafgaande toestemming aan de slag konden). Terwijl door latere uitspraken van rechtbanken of van de Raad van State is de juridische basis hieronder weggefallen. Zo zijn er in Súdwest-Fryslân zo'n 35 PAS-melders, waarvoor nog geen goede route kan worden ingezet die leidt tot vergunningverlening (dit geldt ook voor meerdere zgn. interimmers). Aanvullend zijn er nu nieuwe knelgevallen ontstaan door recente uitspraken over intern salderen. Opnieuw zijn eerder vergunde situaties nu niet meer legaal. De stikstofcommissie werkt voor deze gevallen binnen Spoor 3 (zoals eerder vermeld) aan een impactanalyse. Voor Fryslân is de situatie nog niet in beeld gebracht (of niet openbaar).

Bijlage(n)

Bijlage 1 - Achtergrondinformatie stikstof (zie hierna)

Bijlage 1 - Achtergrondinformatie stikstof

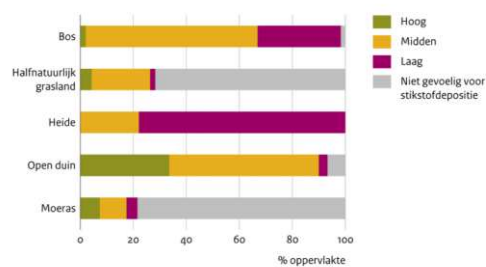
Drie onderdelen: (a) Stikstofdepositie in Nederland (stand van zaken), (b) Stikstof-gevoelige natuur in Súdwest-Fryslân. (c) Overzicht opgaven natuur, water en klimaat binnen het Landelijk Gebied.

a. Stikstofdepositie in Nederland (stand van zaken)

Milieukwaliteit van landnatuur in samenhang met stikstofdepositie

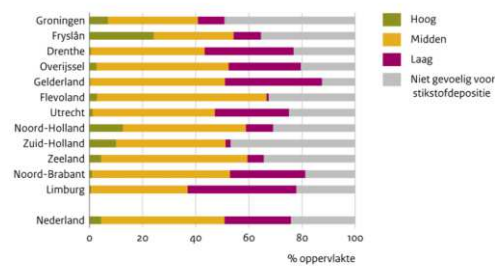
De stikstofdepositie is sinds de jaren negentig afgenomen waardoor de milieukwaliteit van landnatuur verbeterde. De verbetering in milieukwaliteit **stagneerde sinds 2010**. Na 2019 daalde het areaal met een lage kwaliteit weer tot 2022, maar daarna niet meer. De depositie is vooral in veel heide- en boscsystemen nog te hoog.

Milieukwaliteit betreffende stikstofdepositie per ecosysteem, 2023

Bron: RIVM, provincies; bewerking WUR

Milieukwaliteit betreffende stikstofdepositie per provincie, 2023

WUR/feb25
www.dlo.nl/nl059207

Bron: RIVM, provincies; bewerking WUR

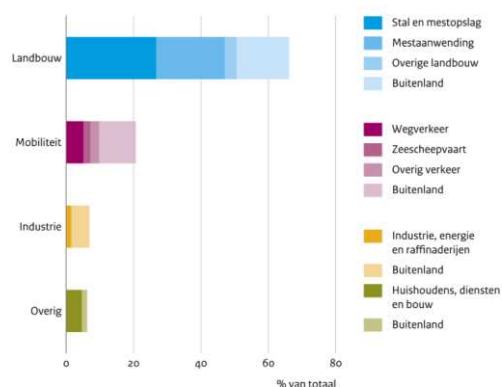
WUR/feb25
www.dlo.nl/nl059207

De meeste problemen wat betreft stikstofdepositie spelen in de provincies met grote oppervlakten van het zandlandschap. Vooral de bossen en heiden op de voedselarme zandgronden zijn erg gevoelig voor stikstofdepositie, terwijl hier tegelijkertijd de depositie uit intensieve veehouderij hoog is (Noord-Brabant, Gelderland, Overijssel, Limburg). Gebieden met stikstofgevoelige natuur waar de kritische depositiewaarde niet wordt overschreden, komen vooral voor langs de kust in de duinen (Noord-Holland, Zuid-Holland, Fryslân, Zeeland) en op zeelei (Flevoland, Zeeland). **In het noorden (Groningen, Fryslân) en westen (Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland) van het land is de milieudruk door stikstofdepositie relatief laag en de natuur wat minder gevoelig.** Het gaat daarbij veelal om van nature voedselrijkere graslanden (zoals kwelders) en moerassen in (zee/rivier) kleigebieden (zoals in de uiterwaarden).

Herkomst stikstofdepositie

Alle bekende Nederlandse bronnen samen dragen voor 67% bij aan de gemiddelde stikstofdepositie in Nederland. Daarbij levert de agrarische sector met 51% verreweg de grootste bijdrage aan die gemiddelde stikstofdepositie. Voor de stikstofgevoelige natuur in Natura 2000-gebieden komt de bijdrage van de agrarische sector uit op 50%.

Herkomst stikstofdepositie in Nederland gemiddeld, 2023

Bron: RIVM 2024

RIVM/feb25
www.dlo.nl/nl059715

De bijdrage van alle Nederlandse bronnen samen aan de gemiddelde berekende stikstofdepositie in Nederland is 67%. Daarnaast komt 33% van de stikstofdepositie uit emissiebronnen van het

buitenland (import). De stikstofdepositie in Nederland is met 51% voor het grootste deel afkomstig van de Nederlandse landbouw. Andere binnenlandse bijdragen zijn wegverkeer (5%) en huishoudens/diensten/bouw (5%). Als alleen de binnenlandse bronnen in beschouwing worden genomen, dan is de bijdrage van de landbouw 74%.

b. Stikstofgevoelige natuur in Súdwest-Fryslân

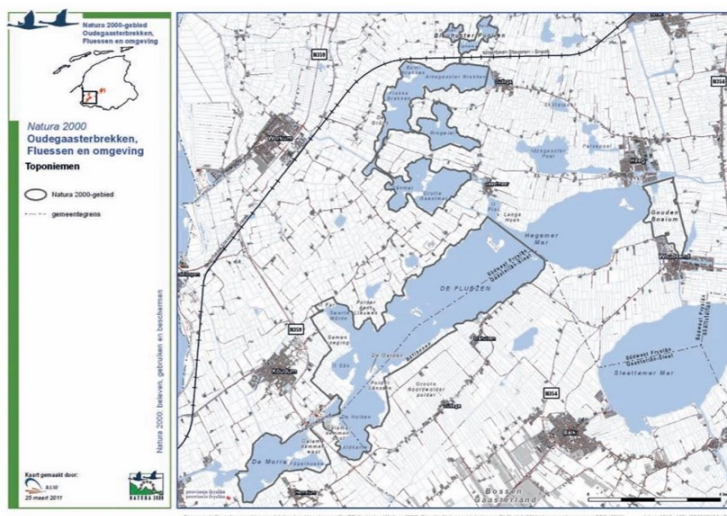
Overzicht Fryslân

Natura 2000-gebied	Stikstofgevoelig?
Vlieland	Ja
Terschelling	Ja
Ameland	Ja
Schiermonnikoog	Ja
Lauwersmeer	Nee
Groote Wielen	Nee
Alse Feanen	Ja
De Deelen	Nee
Sneekermeer	Nee
Witte en Zwarte Brekken	Nee
Oudegaasterbrekken	Ja
Bakkeveense Duinen	Ja
Wijnjeterschar	Ja
Van Oordt's Mersken	Ja
Rottige Meente/Brandemeer	Ja

In Súdwest-Fryslân ligt 1 stikstofgevoelig Natura 2000-gebied: Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving.

Situatie gebied Oudegaasterbrekken, Fluessen en omgeving

Figuur 2.1 Toponiemenkaart van Oudegaasterbrekken, Fluessen en Omgeving

De problematiek rond stikstofgevoelige natuur speelt slechts in beperkte mate binnen het gebied, met name in relatie tot de Fûgelhoeke (bij Koudum) en oostelijk van Koudum (omgeving Samenvoeging). Alleen de hier aanwezige stikstofgevoelige natuur werkt beperkend bij vergunningverlening (mede afhankelijk van de afstand tot aan deze stikstofgevoelige natuur). De exacte impact voor de vergunningverlening wordt duidelijk wanneer een Aeries-berekening wordt opgesteld.

Vaak is vanuit Súdwest-Fryslân de impact van stikstofgevoelige natuur binnen de gebieden De Alde Feanen en Rottige Meente/Brandemeer van grotere impact en meer beperkend bij vergunningverlening (ook hier mede afhankelijk van de afstand tot aan deze stikstofgevoelige natuur). Ook hier wordt de exacte impact voor de vergunningverlening duidelijk wanneer een Aeries-berekening wordt opgesteld.

c. Overzicht opgaven natuur, water en klimaat binnen het Landelijk Gebied.

De stikstofproblematiek kan los worden gezien van een totaal aan opgaven voor natuur, water en klimaat, in samenhang met toekomstbestendige landbouw en sociaaleconomische vitaliteit van gebieden.

Onderstaand overzicht van opgaven komt uit Visiedocument Us PLG Súdwest-Fryslân (december 2024)

Urgente natuur- en biodiversiteitsopgaven

- Nog te realiseren extra natuur
- Stikstofcrisis: stikstofoxiden (NOx) en ammoniak (NH₃)
- Bossen- en bomenstrategie
- Groenblauwe dooradering (ook in samenhang met wateropgaven)

Urgente (zoet) wateropgaven

- Te nat, te droog, extremer weer. Zeespiegelstijging (verzilting)
- Schoon water

Urgente klimaatopgaven (koolstofkringloop)

- Broeikasgassen: CO₂, methaan, lachgas)
- CO₂ vastlegging in veen

Toekomstbestendige landbouw

- Vormen van natuurinclusieve, regeneratieve, klimaatadaptieve, klimaatneutrale landbouw
- Multifunctionele landbouw (o.a. recreatie, zorg)
- Aanpak mestproblematiek
- Energielandschap

Sociaaleconomische vitaliteit van gebieden

- Global goals/Brede welvaart
- Elke regio telt